

Of daar waren de vragen van de deken van Hengelo (Overijssel), eind '42 aan mgr. de Jong voorgelegd. De afdeling van het Wit-Gele Kruis was door de Volksdienst overgenomen; de volksgezondheid dreigde er schade door te lijden. Ziehier de vragen van de deken en de antwoorden van de aartsbisschop:

'1. Mogen de religieuze verpleegsters overgaan naar de Volksdienst, mogen de niet-religieuzen overgaan? *Antwoord*: Neen.

2. Wat moeten de zieken doen als een zuster van de Volksdienst zich aandient om een zieke te verplegen? *Antwoord*: Weiger gebruik te maken van deze diensten.

3. Moeten de leden bedanken als het gehele Wit-Gele Kruis, wat de leden betreft, wordt overgeschakeld naar de NVD? *Antwoord*: Ja.

4. Als zij niet kunnen bedanken, moeten zij dan weigeren de contributie te betalen? *Antwoord*: Ja.

5. Mogen de salarissen van de verpleegsters die niet overgaan naar de Volksdienst, betaald worden uit de collecte voor de bijzondere noden? *Antwoord*: Wat de lekenverpleegsters betreft: zij worden gelijkgesteld met de anderen die het slachtoffer zijn van hun principiële houding. U kunt er op terugkomen en de gevallen afzonderlijk voorleggen.

6. Moeten wij wat betreft 2, 3 en 4 openlijk van de preekstoel mededelingen doen? *Antwoord*: Neen, het lijkt Ons beter dat vertrouwde particulieren Onze beslissingen zo spoedig mogelijk doorgeven'¹ -

anders gezegd, wat dit laatste punt betreft: men moest de bezetter wel dwarszitten, maar het zou niet verstandig zijn, hem nodeloos publiekelijk te tarten.

Er is weinig fantasie voor nodig om zich voor te stellen hoeveel steun men eigenlijk in alle katholieke milieus aan deze en dergelijke richtlijnen ontleende. Dat gold niet alleen voor priesters maar ook voor leken. Geen vraag deed zich voor of het Episcopaat gaf desgewenst antwoord, geen eis werd gesteld of het Episcopaat deed desgewenst weten of men er al of niet aan tegemoet moest komen en zo ja, hoe ver. De gezagspositie van de bisschoppen werd door dit alles in hoge mate versterkt en aangezien dit gehele proces zich afspeelde in het vertrouwelijke contact tussen bisschoppen en priesters en tussen priesters en parochianen, bleef het voor andersdenkenden verborgen. Menigeen onder die andersdenkenden ging de hoop koesteren dat Nederlands verzuiling onder de druk van de bezetting als het ware verkrumelen zou. Binnen het katholieke volksdeel werd in feite de binding aan het Episcopaat sterker dan ooit en dat, zodra zulks weer mogelijk was, op alle terreinen des

¹ Brief, 5 dec. 1942, van mgr. de Jong aan de deken van Hengelo (Stokman: *Het verzet der Nederlandse bisschoppen*, p. 261-62).